

Օդիսական ԷԼԻՏԻ
Քարիա
Ամպախտոր

**Բազարականացութեար
Ըստեւ բարձրագույնացութեար**

**ՕԳԻՍԱՆԵԱԾ ԷԼԻՏԻԱ
քԱՐԻՃ
ԱԱՏՎԱԾԱԿՈՐ**

Թարգմանությունը հունարենից՝
ՇՈՒՇԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆԻ

ԵՐԵՎԱՆ

2016

ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΕΛΥΤΗΣ

ΑΝΕΜΟΣ
ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ ΣΥΣΑΝ ΚΑΡΑΠΕΤΙΑΝ

ΙΕΡΕΒΑΝ

ԱՐՄԱՅ

2016

ՀՏԴ 821.14-8 Էլիտիս

ԳՄԴ 84 (4Հու)

Է 287

**Հրատարակվել է ՀՀ մշակույթի
նախարարության աջակցությամբ**

Խմբագիր՝ Հայկ Համբարձումյան

Էլիտիս Օդիսսեաս

Է 287 Քամին աստվածամոր / Օ. Էլիտիս. - Եր.: Արմավ,
2016.- 192 էջ:

Օդիսսեաս Էլիտիսը հույն նորագույն գրականության ամենանշանավոր դեմքերից է, 1979 թ. նորելյան մրցանակի դափնեկիր: «Քամին Աստվածամոր» ժողովածուն հայ գրականության և հայ ընթերցողի առջև բացում է նոր հունական բանաստեղծության խորհրդավոր ու չափազանց գրավիչ աշխարհը: Գիրքն աչքի է ընկնամ Անտիկ մշակույթից ժառանգված էայիկականությամբ, բյուզանդական հիմներգային բանաստեղծության խոնարհ-քննարականությամբ ու 20-րդ դարի եվրոպական պոեզիայի համարձակությամբ:

Էլիտիսը թողել է հարուստ գրական ժառանգություն, նրա գործերը բարգմանվել են բազմաթիվ լեզուներով: Հայ ընթերցողին ներկայացվում է առաջին անգամ:

ՀՏԴ 821.14-8 Էլիտիս

ԳՄԴ 84 (4Հու)

ISBN 978-9939-863-37-5

© Օդիսսեաս Էլիտիս, 2016

© Կարապետյան Շուշան (թարգմ.), 2016

© «Արմավ», 2016

**ՕԴԻԱՍԵՎԱՆ ԷԼԻՏԻԱ.
ԶԳԱԿԱՆՈՒԹՅԱՑԵՐԻ
ԻՋԵԱԾՄԱՔՐՈՒՄՈՎ՝
ԴԵՊԻ ԱՐԲՈՒԹՅՈՒՆ**

Եվ այս տարվա ձեր որոշումը՝ Նորելյան մրցանակով,
հանձին ինձ, պարզևատրել մի փոքրիկ երկրի պոեզիա, ցոյց է
տալիս, թե որքան ներդաշնակ կարող է լինել մասնակին
ընդհանուրի հետ արվեստում, և այն, որ արվեստը միակ ուժն է
աշխարհում, որ պահպանում է համամարդկային արժեքները մեր
օրերում:

**Օդիսսեան Էլիտիս,
Նորելյան բանախոսություն**

Ընդհանուր՝ համաեվրոպական և մասնակի՝ մի
փոքր ազգի մշակույթ. այս հակադրամիասնություն մեջ է
նոր հունական պոեզիայի ամենաազդեցիկ դեմքերից մե-
կի՝ Նորելյան մրցանակի դափնեկիր Օդիսսեան Էլիտիսի
համաեվրոպական նոր գրականության տեսլականը:
Բայց... Կան կարևոր հարցեր՝ չինչեցված, սակայն օդում
կախված ու բանաստեղծի Նորելյան բանախոսության
տողատակերում ու հղումներում ընթեռնելի: Ինչ է եվրո-
պական պոեզիան, որ ավանդույթից է այն սնվում, և ևս
մեկը՝ արդյոք հենց մասնավորի՝ հունականի ծնունդը չէ
այն գոնե մասնակիորեն:

Այս հարցերի պատասխանների հստակ գիտակցու-
թյամբ ու իր փոքր ժողովրդի, բայց հազարամյա լեզվի ու
մշակութի՝ Եվրոպայի համար ունեցած ահռելի նշանակու-
թյան դիրքերից է Օդիսսեան Էլիտիսը ելույթ ունենում

Ստոքհոլմում՝ Նորելյան ատյանի առջև 1979 թվականին և, ըստ էության, առաջարկում վերադառնալ ընդհանուր մշակութային տարածք, ձանաչել ու արժնորել հունական մեծ մշակույթը, որի կրողն ու ժառանգորդն է ինքն ու 19-20-րդ դարերի հունական գրականության մյուս կարկառուն Ներկայացուցիչները՝ Դիոնիսոս Սոլոմոս (1798-1857), Կոնստանտինոս Կավաֆիսը (1863-1933), Անդրեաս Կալվոսը (1792-1869), Կոստիս Պալամասը (1859-1943), Անգելոս Սիկելիանոսը (1884-1951), Յանիս Ռիցոսը (1909-1990) և Յորդոս Սեֆերիսը (1900-1971):

Հունական նոր պոեզիան սկզբանավորվում է Կոնստանտինոս Կավաֆիսով ու Անգելոս Սիկելիանոսով և շարունակվում «30-ականների սերնդի» բանաստեղծների՝ հատկապես Ռիցոսի, Սեֆերիսի ապա նաև Օդիսսեաս Էլիտիսի ստեղծագործություններով: «Ազատ» ուսանակորով գրող այս բանաստեղծները փորձում էին ձանաչել ու ապահովել նոր բանաստեղծության կապը գրական մեծ ավանդույթի հետ, և միաժամանակ արտահայտչածների զարգացմամբ՝ ձգտում մտնել Եվրոպական ընդհանուր գրական դաշտ, ինչը հաջողվում է. Կոնստանտինոս Կավաֆիսը համաեվրոպական հոչակ է ստանում՝ իրատարակելով իր ստեղծագործությունների անգերեն թարգմանությունները Թոմաս Էլիոթի *«The Criterion»* ամսագրում: Յորդոս Սեֆերիսը 1963 թվականին հունական գրականությանն է բերում Նորելյան առաջին մրցանակը:

Այս բանաստեղծները իրենց ու Եվրոպական մշակույթի համար վերստին բացահայտում են հունական

առասպելաբանությունը, ենթարկում այն նոր իմաստավորման՝ ձայնակցելով սիմվոլիստներից՝ Ստեֆան Մալարմեին, Արթուր Ռեմբոյին, այուրոեալիստներից՝ Պոլ Էլյուարին: Հատկանշական է, որ Օդիսսեաս Ալեպուդելիսը (այդպես է բանաստեղծի իրական ազգանունը), ըստ որոշ մեկնաբանությունների, ի նշան Պոլ Էլյուարի ստեղծագործության բարձր գևահատության, իր գրական կեղծանվան առաջին արմատը վերցում է Էլյուրի ազգանունից:

Գրական կեղծանվան ընտրությունն այս պարագայում խորհրդանշական կարող է դիտվել, քանի որ հունականի և 20-րդ դարի եվրոպական պոեզիայի զարգացման ուղղությունների համադրության ծնունդն է նաև Օդիսսեաս Էլիտիսի ստեղծագործությունը. «Մեզ՝ հաջորդներիս համար խնդիրը այդ հարուստ ժառանգությունը կրելն էր, մեր ուրույն ծանապարհը գտնելը և այդ փորձը ժամանակակից ապրումների, մտահոգությունների արտահայտության համար կիրառելը: Գրական առանձին մեթոդներից անդին, պարտավորվում ենք հասնել մի համադրության, որը մի կողմից իր մեջ անպայմանորեն կրի հունական ավանդույթի տարրերը, իսկ մյուս կողմից արտահայտի մեր դարաշրջանի սոցիալական և հոգեբանական հարցադրումները: Այլ կերպ ասած, հասնենք «եվրոպացի հոյնի» տեսակը Ներկայացնելուն», -կարձանագրի հետագայում Էլիտիսը:

Ֆրանսիացի այուրոեալիստների ու հատկապես Էլյուարի ազդեցությամբ, նաև նրա բանաստեղծությունների

թարգմանությամբ գրականություն մտած Էլիտիսի առաջին գործերը հրատարակվում են 1935 թվականին հայտնի «Նոր գրականություն» հանդեսում: Արդեն առաջին բանաստեղծություններում օգտագործելով այուրութախատական բանաստեղծական տեխնիկան՝ Էլիտիսը գրականություն է բերույ յուրահատուկ ազգային բովանդակություն և պատանեկան անկեղծ զգայություններ: Սիմվոլիզմի նիրից նոր արթնացող գրականությունը ևա հարստացնում է իրական ապրումներով ու հոյզերով, հունական մշակույթով ու բնությամբ ներշնչված թարմ խոսքով և իհարկե ծովի պատկերներով. առաջին բանաստեղծություններից սկսյալ Էլիտիսի ստեղծագործության ողջ ընթացքում նրա համար ներշնչման անսպառ աղբյուր ու բանաստեղծական կենտրոնական խորհրդանիշ էր Էգեականը:

Հունականությունը մարմնավորող ծովն իր գեղեցկությամբ, առասպելաբանաստեղծական կենսագրությամբ, հոյների համար ունեցած կարևորագույն նշանակությամբ, Էլիտիսի համար դառնում է իր դավանած պոեզիայի երկու գլխավոր սկզբունքներից մեկի՝ թափանցիկության մարմնավորումը, իսկ երկրորդը լուսավորությունն է, որի խորհրդանիշը «գերիշխան» արևն է՝ արտացոլված Էգեականի թափանցիկ ջրերում լուսավորող, թափանցող իրականության ու գիտակցության ամենամուգ անկյունները՝ հասնելով իրերի մետաֆիզիկական իմաստներին: Հետագայում անդրադառնալով իր բանաստեղծության մշտակա սիմվոլներին ու հիմնական սկզ-

բունքներին՝ Էլիտիսը կասի. «Զի սրանք հատկություններն են, որ ծևագորեցին երկիրն այն, որտեղ ինձ բախս վիճակվեց մեծանալ և ապրել»: Հայրենի Հունաստանի Նկատմամբ անսպառ սիրո արտահայտությունն է, ըստ այլ մեկնաբանությունների, բանաստեղծի գրական կեղծանվան առաջին արմատը. «Էլ»-արմատով կազմվում է Էլիտիսի պոեզայի և հունական մշակույթի համար բնութագրական հասկացությունների ու խորհրդանշների մի շարք՝ Էլլադա (Ելլաս-Հունաստան), Էլպիդա (ελπίδα-հոյս), Էլենի (Ελένη-Հեղինե), Էլեֆտերիա (ελευθερία -ազատություն):

1939 թվականին լոյս է տեսնում Օդիսսեաս Էլիտիսի բանաստեղծությունների առաջին ժողովածուն՝ «Ուղենիշները»: Սակայն խաթարվում է կյանքի բնականու ընթացքը. մասնակցություն Երկրորդ համաշխարհային պատերազմին, ապա ծանր իհվանդություն և վերադարձ արդեն նոր թեմաներով ու ձայնով: Հետպատերազմյան շրջանի բանաստեղծության մեջ ծովի ու արևի հավերժական պատկերները ժամանակավորապես փոխվում են համաշխարհային չարիքի, գոհերի ու արյան պատկերներով՝ բանաստեղծության գովաբանական-հիմներգային հնչեղությունը փոխարինվում է ողբասացական տրամադրություններով ու հրապարակախոսական երանգներով:

1948 թվականից Օդիսսեաս Էլիտիսն ապրում է եվրոպական տարրեր քաղաքներում, հիմնականում՝ Փարիզում, շփվում Անդրե Բրետոնի, Պոլ Էլյուարի, Թոմաս Էլիոթի, Ալբեր Կամյուի, Ժան-Պոլ Սարտրի, Նկարիչներ

Պարլու Պիկասոյի ու Անրի Մատիսի հետ, որոնք հետագյում կատարում են նրա գրքերի նկարազարդումները: Նա ինարավորություն է ստանում մտորելու Եվրոպականի ու հունականի հարաբերության և միասնական մշակութային դաշտի ու փոխանաշելության մասին. «Տառապում ենք մեկ ընդհանուր լեզվի բացակայությունից: Եվ այդ բացակայությունը, եթե ավելի լայն մասշտաբներով նայենք, ազդում է նաև ընդհանուր հայրենիքի՝ Եվրոպայի բաղաքական և հասարակական իրականության վրա», - իր մտահոգությունն է արտահայտում բանաստեղծը երեք տասնամյակ անց:

Պատերազմի սարսափների հուշերը ստիպում են Էլ ավելի բարձր ձայնով խոսել կյանքի ու արարչագործության մասին: Մոտ տասնամյա լրությունից հետո Էլիտիսի հետպատերազմյան ստեղծագործությունը նշանավորվում է «Արժանի եղիցի» պոեմով: Այստեղ է, որ բանաստեղծը կարողանում է հասնել իր պատկերացրած պոեզիայի սկզբունքների ու թեմաների իրացմանը: Կեցության յուրաքանչյուր պահի մեջ նկատվող արարչագործ գեղեցկություն ու լոյս, մարդկային տառապանք՝ հանուն վեհության ու սրբացման, ամենակործան պատերազմ և հարություն. աղոթքի ու մարգարենության պես ներկայացվող բանաստեղծական այս մոտիվները նոր չէին հունական պոեզիայում, սակայն ամենակործան պատերազմից հետո դրանք ինչում էին առավել մեծ ուժգնությամբ:

1970-ական թվականներին լոյս են տեսնում բանաստեղծի մյուս հայտնի ժողովածուները՝ «Լուսածառն ու

տասնչորսերորդ գեղեցկությունը», «Արև գերիշխան», «Մոնոգրամ» և այլն, որոնք հաստատում են արդեն հասուն բանաստեղծի հայացքի թարմությունը:

Հատկապես ցեցող ազդեցություն է ունենում «Մոնոգրամ» պոեմը, որում երիտասարդական թեթևությամբ ու նաև տղամարդկային հասուն իմաստությամբ բանաստեղծն անդրադառնում է սիրուն: Սենտիմենտալիզմի հետ սահմանակցող նուրբ զգայականություն, սակայն զգացմունքներից անդին ապրումների և հոյզերի վրա վեր խոյացող խոհականություն. «Մոնոգրամի» բովանդակային-գաղափարական այս հատկանիշները բնութագրական կարող են լինել Էլիտիսի բանաստեղծական ժառանգության մեջ մասի համար ընդհանրապես:

*Քո մասին խոսել եմ ժամանակներում իին
Իմաստուն դայակների և ապստամբների
հետ զառամյալ*

*Թե որտեղից է վիշտդ եղնիկի,
Արտացոլքը դեմքիդ ջրի սարսուի,
Եվ ինչո՞ւ պիտի ջանամ գալ ի քեզ,
Եթե չեմ ուզում սեր, այլ ուզում եմ քամի,
Այլ ուզում եմ բաց, տիրական ծովի արշավը զորեղ
(Մոնոգրամ, V):*

«Պոեզիայի համար, որը հունական ավանդույթի համատեքստում, զգայական ուժով և ինտելեկտուալ խորաթափանցությամբ պատկերում է ժամանակակից մար-

դու պայքարը՝ հանուն ազատության ու ստեղծագործելու իրավունքի», -այս ձևակերպմամբ է Էլիտիսին տրվում գրականության Նորելյան մրցանակը:

Անտիկ կերպարների վերահմաստավորումներ, բյուզանդական մանրանկարչության մթնոլորտ, հունական առինքնող թնապատկերներ, մոդեռնիստական բանաստեղծական հևարանքներ և զարմանալի մեղեդայնություն: Օդիսսեաս Էլիտիսի շատ բանաստեղծություններ վերածվել են երգերի, որոնցից ամենահայտնին «Արժանի Եղիցի» պոեմի հիման վրա գրված օրատորիան է՝ հայտնի կոմպոզիտոր Միկիս Թեոդորակիսի հեղինակությամբ:

Շարքից շարք ու բանաստեղծությունից բանաստեղծություն հյուավող նոր առասպելները հրավիրում են վերընթերցելու Հունաստանի հին պատմությունը, ձայնակցում ներկայի հետ, ցույց տալիս անտիկ ժամանակների տեսանելի ներկայությունը նոր իրականության մեջ: Առասպելական կերպարները կենդանանում են արարչագործության վերժամանակյա ոլորաններում, որտեղ պոետ-արարիչը վերստին սեր է խոստովանում առասպելական Հեղինեին և կրկնում հնավանդ ասքերի հերոսների ճակատագրերը.

*Մահը չի, որ մեզ ցած կնետի, զի կաս Դո՛,
զի կա հեռու մի տեղ մի քամի, որ քեզ՝
տեղահանվածիդ ապրեցնի,
որ քեզ հազցնի կարծ այնպես,*

ինչպես քեզ հազցնում է երկար հոյսը մեր.
զի կա հեռու մի տեղ կանաչ-կանաչ մի դաշտ՝
քո ժայտից մինչև արևը ձգվող,
գաղտնիքներ շշնչացող այն մասին,
թե կհանդիպենք նորից (Հեղինե):

Ու թվում է, թե ժամանակների հոլովոյթում բանաստեղծական տողի, գեղեցիկ բառի մեջ հանդիպում են անցյալի հիշատակներն ու ներկայի զգայությունները, հանդիպում, որպեսզի հիացնեն իրենց թափանցիկ մաքրությամբ, նախակա անկեղծությամբ, առասպելական խորքով և առաջնորդեն առ գաղտնի վայրերը ներաշխարհի. «Գեղեցկությունը բաց ձանապարհ է, թերևս միակը, առ մեր էության անհայտ մասը, առ այն, ինչը գերազանցում է մեզ: Քանզի այդ է ըստ էության պոեզիան. արվեստ՝ առաջնորդելու և հասնելու նրան, ինչը գերազանցում է մեզ», -գրում է Էլիտիսը:

Սակայն ինչպես գտնել կամ գտնելու դեպքում 20-րդ դարի իրականության մեջ ինչպես պահպանել անդինին հասնելու արահետը, ինչպես հաղթահարել թուլություններն ու ոչ պոետիկ ժամանակներում հարազատ մնալ լոյսին ու գեղեցկությանը: Այս հարցերի պատասխաններն է բանաստեղծը փորձում գտնել ինչպես պոեզիայում, այնպես էլ Նորելյան բանախոսության մեջ: Հղում կատարում Ֆրիդրիխ Հյոլդեռինի «օրերում խղճուկ» բանաստեղծների գոյության անհմաստության հայտնի բնորշմանը, բայց հետո հակադարձում, որ հենց այդ դժվար

օրերի մեջ գործելն է բանաստեղծների ու պոեզիայի առաքելությունը: Աշխարհի աղբից ու աղմուկից պոեզիայի միջոցներով մաքրել զգայությունները, ձանապարհ բացել գեղեցիկի ու լուսի համար, որոնք հետո կվերդառնան աշխարհ ու կազդեն այդ աշխարհի վրա: Բայց նախևառաջ պետք է հավատալ պոեզիայի զորությանը:

Օդիսսեաս Էլիտիսի՝ բանաստեղծական խոսքի զորության, իրականությունը փոխելու ուժի մասին այս պատգամները արդիական են բոլոր ժամանակներում և հատկապես մեր օրերում և մեր իրականության համար: Բավական ուշացումով հայ ընթերցողին սեղանի դրվող այս ժողովածուն, առաջին փորձն է ոչ միայն ներկայացնելու Օդիսսեաս Էլիտիսի ստեղծագործությունը, այլ ընդհանրապես 20-րդ դարի հոլովական պոեզիան:

Բնագրից՝ «Ուղենիշեր», «Մոնոգրամ», «Արև գերիշխան» ժողովածուներից կատարված այս թարգմանություններում թարգմանիչ Շուշան Կարապետյանը ծգտել է հենարավորինս մոտ լինել բնագրին՝ փորձել է պահպանել բանաստեղծությունների շարադասական կառուցները, հայերենում գտնել համապատասխան արտահայտչամիջոցներ՝ բնագրի հնչերանգի ու մեղադայնության գոնեմասնակի փոխանցման համար: Էլիտիսի ստեղծագործությունների թարգմանությունը չափազանց բարդ է, քանի որ նրա պոեզիան հագեցած է մետաֆորներով, դժվարմեկնելի ասցատիվ պատկերներով՝ ստեղծված նոր հունարենի բազմազան միջոցների օգտագործմամբ ու բանաստեղծական մեծ վարպետությամբ, հաճախ պարզ

թվացող կառուցներով, որոնց թարգմանությունը թերևս ամենից բարդն է: Իմաստների հետ միասին շատ կարևոր էր հայերենին փոխանցել Էլիտիսի լեզվագգացողությունն ու զգայությունների մակարդակում ստեղծվող բանաստեղծականությունը, ինչը մեր խորին համոզմամբ թարգմանչին հաջողվել է:

Օդիսսեաս Էլիտիսի «Քամին Աստվածամոր» ժողովածուն հայ գրականության և հայ ընթերցողի առջև բացում է նոր հունական բանաստեղծության խորհրդավոր, չափազանց գրավիչ ու ինքնահատուկ աշխարհը՝ անտիկ մշակույթից ժառանգված էպիկականությամբ, բյուզանդական հիմներգային բանաստեղծության խոնարհ-քնարականությամբ ու 20-րդ դարի եվրոպական պոեզիայի համարձակությամբ՝ համադրված բարձր ինտելեկտով, նուրբ զգայականությամբ ու սրբազն ներշնչմամբ, ինչն ըստ բանաստեղծի՝ պոեզիայի գլխավոր առաքելությունն է. «Կլինի Ապոլոնը թե Աֆրոդիտեն, Քրիստոսը թե Աստվածածինը, որոնք կմարմնավորեն և կանձնավորեն կարիքը՝ տեսնելու նյութականացած այն, ինչը երբեմն-երբեմն կանխազգում ենք, նշանակություն չունի: Նշանակություն ունի միայն շունչը անմահության, որ մեզ ներշնչում են նրանք: Իմ համեստ կարծիքով և մի շարք հստակ դոգմաներից վերանալով, պոեզիան պարտավոր է մեզ ներարկել այդ շունչը»:

Հայկ Համբարձումյան

ՈՒՂԵԱԻՇԵՐ

ԵԳԵԱԿԱԾ

ՕԴԻՍՍԵԱՍ ԷԼԻՏԻՍ.	
ԶԳԱՅՄՈՒՆՔՆԵՐԻ ԻՆՔՆԱՄԱՔՐՈՒՄՈՎ՝	
ԴԵՊԻ ՍՐԲՈՒԹՅՈՒՆ	5
Հայկ Համբարձումյան	

ԵԳԵԱԿԱԾ

I Սերը	19
II Խաղում են ջրերը	20
III Մոնչյուն	21

ԲԱՍԱԿԱՅՈՒԹՅԱԾ ՄԹԱՇՈՒՐԸ

I Բոլոր ամպերը երկրին խոստովաճնվեցին	25
II Ժամը մոռացվեց երեկոյանալով	26
III Կեսօրը	27

ԵՐԿՐՈՐԴ ԲՈՒՀՅԱՅԻՆ

I Ժպիտ: Արքայադուստրը ցանկաց	31
II Ժամանակը արագընթաց ստվերն է թոշունների	32
III Էպիգրամ	33

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՅՈՒ ԵՊՏՈԳՐԱԱ

I Երազներ և երազանքներ եկան	37
II Մեղմափրտ աստղագարդ գիշերները.....	38
III Նոձիները բոլոր կեսգիշեր են ցույց տալիս	39
IV Մի ուս մորեմերկ	40
V Անպաշտպան գիշերը գրավվեց հուշերով	41
VI Անըմբռնելի գիշեր՝ դառը, առանց վերջ	42
VII Լուսնի պասակը գիշերվա ձակատին	43

ՊԱՏՈՒՀԱԾ ԴԵՐԻ ՌԻՃԵՐՈՐԴ ԴԱՐԱՇՐՎԱԾ

I Գիտե՞ս վարսերն այն, որ քամի են գծագրում	47
II Մի աղմուկ ավարտվում է լսողության սահմանին	48
III Ինչ գեղեցկություն. ստացել է ձևն այն մտքի...	49
IV Խաղողի այգիներում, որ չունեն տարիք	50
V Մի ցանց անտես պահում է ձայնն այն	51
VI Մի եղնիկ վազում է լեռան գագաթով	52
VII Հերիաթմներն աձեցրին բուսականությունն...	53

ՈՒՂԵՏԻՇԵՐ

ՕՐԻՈՆ	57
Ա Փոխհամաձայնության է եկել դառնության հետ	57

Բ Մի աղոթք վերափոխում է բարձունքներն իր	58
Գ Վաղանցիկ արցունքների ժառանգորդները	59
Դ Պատկեր, օ, անփոխարիմելի	60
Ե Աչքերը մեր	61
Զ Մեր ներսում տարրալուծվել է Լուլթյունը	62
Է Հասանելի լուսավորություն	63

ԴԻՈԴԻՍՈՒ

Ա Զահերով, որ արթուն մնացին...	67
Բ Սիրերգերի լուսապսակ ինչպիսի	68
Գ Զույգ սահնակները քաշում են փարոսները	70
Դ Ինչպես նորաթուխ տեսիլներ	71
Ե Զանքով աղավնիների օրվա մեջքը թերվում է դեպի	73
Զ Կարմրահեր ձաղկում	75
Է Եվ վաղը առավոտ է – բայց մենք այսօր կալանակ	77
ՀԵՂԻՆԵ	79
ՔՆԱԾ	81
ՄԱՐԻՆԱՆ ԺԱՅՈՒԵԲԻ	82
ԽՈՒՍԱՆԱՎՈՒՄ	84
ԵՎԱ	86

ՃՈՂԵՐ

I Մի անուն	89
II Երկինք ազնվարյուն	90

III Շողակաթ հույզը գրավում է խորքն աչքերի	91
IV Ոսկեզօծվում է հոգնությունն ամառվա	92
V Արջիկմերը, որ տրորեցին հատուկենս	93
VI Փոքրանում են տաճիքները աչքերում թռչունների . .	94
VII Խաղողն այն, որին ծարավի էր հոգին	95
VIII Մի ձիավարություն ամպերի վրա	96
IX Կարապներն ալիքում են ինքնարուխ անունները . .	97
X Բաց կրծքով հոսանքին հակառակ	98
XI Վոանց արտացղվելու ցողի մեջ այն	99
XII Առվակի ափին, որ քչքում է	100
XIII Անկառավարելի կյանք	101
XIV Ժոշուններ բյուրերանգ	102
XV Ծնունդն օրվա - առաջին աղբյուր ուրախության . .	103
XVI Ահա խնձորենիներն էլ ծաղկում են	104
XVII Վյապես է խոսում կապուտ արյուն ունեցողը . .	105
XVIII Համբերատար հավատարմությունը մի օր	106
XIX Մարմինն ուռենու - հնամենի փարու	107
XX Մաքրագործված երաժշտություն	108
XXI Մի պյապիսի զուգադիպություն	109
ՏԱՐԻՔԸ ԽԱՄՐԱԾ ՀԻՇՈՂՈՒԹՅԱՆ	110
ADAGIO	112
ԾՆՈՒՆԴՆ ՕՐՎԱ	114
ԽԵՆԹ ՆՌՆԵՆԻՆ	117

ՄՊԱՆԳՐԱՄ

I Այլուր կուղղի գծերն ափի	123
-------------------------------------	-----

II Սուգ եմ ասում արևին և սուգ՝ տարիներն այն	124
III Վյապես ես խոսում եմ քո մասին և իմ մասին	126
IV Դեռ վաղ է աշխարհում այս, լո՞ւմ ես	129
V Քո մասին խոսել եմ ժամանակներում իին	132
VI Շատ բաներ եմ տեսել և աշխարհը հոգուս ներսում . . .	134
VII Դրախտում մի կղզի եմ առանձնացրել	136

ԱՐԵՎ ԳԵՐԻՇԽԱՅԱ

ԱՍԱՑՈՂ	139
ԱՐԵՎԸ	140
ՊԱՐ ԿԱՆԱՆՑ	141
ՄԻ ԿԻՆ	142
ԲՈԼՈՐԸ ՄԻԱՍԻՆ	143
ՄԻ ԿԻՆ	144
ԲՈԼՈՐԸ ՄԻԱՍԻՆ	145
ԱՍԱՑՈՂ	146
ԱՐԵՎԸ	147
ՔԱՄԻՆ ԱՌԱՋԻՆ	148
ՔԱՄԻՆ ԵՐԿՐՈՐԴ	149
ՔԱՄԻՆ ԵՐՐՈՐԴ	150
ՔԱՄԻՆ ԶՈՐՌՈՐԴ	151
ԱՍԱՑՈՂ	152
ԱՂՋՆԱԿ	153
ՊԱՐ	154
ՔԱՄԻՆԵՐ	155

ԱՐԵՎԸ	156
ՊԱՐ ՏՂԱՄԱՐԴԿԱՆՑ	157
ՊԱՐ ԿԱՆԱՆՑ	158
ԱՍԱՅՈՂ	159
ԱՐԵՎԸ	160
ՇՈԳԵՆԱՎԸ ԽԵՆԹ	163
ՔԱՄԻՆ ԱՍՏՎԱԾԱՄՈՐ	164
ՆՈԲԵԼՅԱՆ ԲԱՆԱԽՈՍՈՒԻԹՅՈՒՆ	165

ՕԴԻՍՍԵԱՍ ԷԼԻՏԻՍ
ՔԱՄԻՆ ԱՍՏՎԱԾԱՄՈՐ

Թարգմանությունը հունարենից՝
Շուշան Կարապետյանի

ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΕΛΥΤΗΣ

ΑΝΕΜΟΣ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ

МЕТАФРАСТРИА ΣΥΣΑΝ ΚΑΡΑΠΕΤΙΑΝ

ОДИССЕАС ЭЛИТИС
ВЕТЕР БОГОМАТЕРИ

Перевод с греческого
Шушан Карапетян

Խմբագիր՝ Հայկ Համբարձումյան
Հրատարակչական խմբագիր՝ Արմեն Ավամեսյան
Զեսավորումը՝ Արմինե Քոչարյանի
Շապիկի նկարը՝ Վերոնիկա Բարսեղյանի

Զափար՝ 60x84 1/16
Ժուլյթը՝ օֆսեթ 70գ/մ² 1.3 ծ.կ.
Ծավալը՝ 12.0 տպ. մամուց
Տառատեսակը՝ *Ghabuzian Gohar*
Տպաքանակը՝ 400
Գինը պայմանագրային

Տպագրվել է «ԵԳԵԱ» հրատարակության տպարանում
Հասցե՝ ք. Երևան, Հակոբ Հակոբյան 3

издательство АРМАВ

Ք. Երևան, Ծիրազի 24 շ. 48 բն.

հեռ.՝ 34-73-35

Էլ.փոստ՝ armav-hrat@mail.ru

Г. Ереван, ул. Шираза 24 д. 48 кв.

тел.՝ +374-10-34-73-35

Email: armav-hrat@mail.ru